

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Probabilior sententia. c. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

simul pluribus intellectibus, & speciebus informati.

8.
Bernardus.
Caietanus.
Ferrarius.

Quartus modus defendendis prædictam opinionem, est Huius in tractatu de motu Angeli questione 1. ad tertiam difficultatem, Caietani in hunc articulum & infra questione 58. articulo 4. & Ferrariensis 1. contra gentes capite illo 53. qui docent primum, posse quidem intelligi plura simul per modum vnius: deinde asserunt, plura, quæ per modum vnius intelligentur, posse intelligi per plures species distinctas in genere qualitatis, representantes tamen obiecta diuersa cum ordine inter se, & hoc esse cognoscere plura per modum vnius: quare in horum sententia, vnus propositionis affirmantis, aut negantis non erit vna species expressa in genere qualitatis, sicut assignari solet alicui tota vna species representans varias illius partes, sed erunt plures species in genere qualitatis representantes plures res, inuicem tamen ordinatas.

Prima pro
explicatio-
nis præce-
denti ratio.

Prior pars huius sententiæ communi fundamento inferius confirmabitur. Posterior autem, quæ asserit extrema propositionis intelligi per plures species, etiam si intelligentur per modum vnius, probatur primo, qui si extrema propositionis intelligeretur semper per vnā speciem simplicem in genere qualitatis, quia semper intelligatur, à quocunque intelligentur, per modum vnius, sequeretur nunquam esse compositionem, & diuisionem, etiam in nostro intellectu: ideo enim dicimus, Angelum non componere, & diuidere intellectu suo, etiam si plures res intelligat simul, & vnā de altera assermet, alteram vero neget, quia esse hoc illud, aut non esse illud, per vnā simplicem qualitatem, & conceptum formalem intelligit, alioquin si ex parte rerum plura intelligentur, & pluribus conceptionibus ea cognosceret intellectus, re vera esset compositio: contra vero ex solo numero rerum, quæ cognoscuntur, non potest colligi compositio, & diuisio: nam & Deus plura intelligit, tamen non componit, aut diuidit in suo intellectu: ergo si compositio, & diuisio in intellectu ex parte conceptionum, & specierum, quas conceptus formales appellamus, desumi debet, & quoties plura simul ab intellectu intelligentur, debent per vnā simplicem qualitatem & conceptum intelligi, nunquam erit compositio, aut diuisio in illo intellectu: quod nemo concedit. Secundo ex opposita sententia etiam sequeretur, nunquam esse totum syllogismum & discursum simul in intellectu, quia in illo intelligentur multa: quare si debent per vnā speciem expressam cognosci, vt per modum vnius dicantur intelligi, nec aliter quam per modum vnius cognosci possunt, & efficitur nullum vnquam fieri syllogismum simul ab aliquo intellectu: hac enim ratione dicemus infra Angelum non discurre, quia simul vno actu & conceptu formali plura cognoscit, & inter illa vnū ex alio deducit. Quocirca aut dicendum est, Angelum semper discurre: aut si Angelus ideo non discurret, quia multa cognoscit per vnā simplicem qualitatem, nec vnā cognitionem & conceptum deducit ex alio, & homo quoties intelligit multa, ea cognoscit per modum vnius & per vnā qualitatem, sequitur, etiam hominem nunquam discurre.

Secunda
ratio.

10.

Tertia ratio.

Tertio eadem sententia confirmatur, quia ex opposita etiam consequeretur, intellectum hu-

manum solum posse componere & diuidere, & formare propositiones ex rebus extremis distinctis secundum rem, vt ex homine, & alcece, cum dicitur, Homo est albus, non tamen ex his quæ sola ratione differunt: quare nullus intellectus dicere, posset, homo est animal: hæc enim extrema sola ratione differunt: id autem ex opposita sententia recte sequi, probatur, quia vt hæc propositio ex his extremis, quæ sola ratione differunt, esse est ea distingui per nostram rationem: distinguere vero non possunt: hoc modo ea, quæ sunt idem secundum rem, nisi concipiuntur vt diuersa: hoc autem fieri nequit, nisi diuersis conceptionibus cognoscantur, vt ostendimus supra disput. 1. q. 1. cap. 2. & 3. ergo si omnis propositio in intellectu vna simplici qualitate & conceptu fieret, non posset vlla propositio constare extremis sola ratione distinctis.

Prior vero pars huius opinionis, in qua telletur quæ omnes opiniones memoratæ conueniunt, confirmari solet testimonio Aristot. 1. Toporum cap. 4. loco 32. vbi vt probet non esse idem scire, & cogitare, discrimen assignat his verbis: Cuius est habitus scire, cogitare autem non: scire enim deoatur habitum: quare & dormientes scire dicuntur, cogitare autem de notat actu contemplari: contingit igitur (inquit Aristot.) plura habere scire, vt manifestum est, sed actu contemplari plura non contingit. Deinde asserit Caietanus in hunc articulum Aristotelem 4. Metaphys. cap. 4. textu 10. asserentem in hæc verba. Qui vnum non intelligit, nihil aliud, ex quo in fert, quicunque aliquid intelligit, non solum intelligere vnum, aut plura per modum vnius.

CAPVT II.

Probabilior sententia.

Probabilior opinio, quam etiam Thomæ amplectuntur, in duobus consistit: vnū, posse plura cognosci per modum vnius, notatum per vnū conceptum formalem, qui vna simplex qualitas, sed etiam per plures conceptus & species expressas, inuicem tamen ordinatas & representantes obiecta cum ordine quodam inter se. Alterum est, posse quidem cognosci plura per plures species expressas, & per plures conceptus formales absque villo ordine inter se, non tamen ita perfecte, sicut si vnum obiectum illorum per se intelligeretur.

Prior pars huius sententiæ, in qua conueniunt cum Ferrariensi, & Caietano, non obstat probata à nobis est capite præcedenti, vbi ostendimus extrema propositionis, & propositiones syllogismi non posse esse vnā simplicem qualitatem & conceptum formalem, sed plures, cum ordine tamen representantes obiecta ipsa. Nunc vero eadem pars confirmari potest primum quia quamuis, secundum aliquorum sententiam, Deus eadem simplici visione videat essentiam diuinam, & aliquas res creatas, nullus tamen negat aliquam etiam simul cum essentia diuina à beatitudine distincta visione videri. Quod si quis respondet, hoc quidem fieri per gratiam, solum autem negari, id fieri posse per naturam: saltem ex hac ratione colligitur, non tam repugnare, plura cognosci simul per diuersos conceptus formales, quam repugnare, idem corpus duabus figuris simul figurari: hoc etiam per gratiam, & potentiam Dei ab solutum fieri nequit.

Deinde

Deinde prior pars huius sententiae probatur ex doctrina S. Thomae, quia Angelus se ipsum cognoscit per suam essentiam, ut ostendimus supra disp. 204. cap. 2. tanquam per principium eliciens cognitionem, & ab hac cognitione nunquam cessat, ut sentit idem S. Thomas, & nos supra notauimus, atque praeter suam essentiam alias res Angelus cognoscit, & non per eundem conceptum formalem, quo suam essentiam intelligit, ergo simul multa intelligit per plures species & conceptus formales expressos. Porro autem, non cognosci res alias ab Angelis simul cum sua essentia per eandem speciem, nemo est, qui ignoret: praeterim si vera est sententia communis, quae asserit, Angelum intelligere res alias praeter seipsum per species inditas: le autem per suam essentiam: sic enim cum sit diuersum principium eliciendi cognitionem, erit etiam diuersa species, & conceptus formalis expressus.

Respondet S. Thomas quaestione illa 8. de veritate articulo 14. ad 6. Angelum quidem intelligere se, & alia per modum vnius, quia cetera intelligit ratione suae essentiae, tanquam ratione obiecti primarij imperfectae cognitione: nam si de perfecta loquamur, inquit res alias cognosci ab Angelis per proprias species illarum ipsis inditas. Haec tamen solutio non videtur satisfacere: nos enim libenter concedimus, posse plura cognosci ab Angelo per modum vnius, eo quod ordine quodam inter se cognoscantur. Contendimus tamen plura illa posse quidem cognosci per plures species expressas, & conceptus formales, quod in Angelo videtur concedendum, saltem quando Angelus cognosceret alias res per proprias species, & non ratione essentiae suae: alias autem res ab Angelo posse perfecte cognosci simul, etiam quando seipsum cognoscit, indubitatum est. Adde etiam, quod illa duplex cognitio aliarum rerum in Angelos, altera per essentiam Angeli, altera per proprias rerum species, non videtur necessaria: imo si concederemus illam imperfectam cognitionem aliarum rerum in Angelo ratione suae essentiae, cogerebatur aliquem discursum circa res naturales Angelo tribuere: nam sua essentia non posset sibi esse ratio cognoscendi alias res notitia, quam vocant intuitiuam: ac proinde non posset Angelos non aliquo modo discurrere: ut enim dicemus infra disputatione 22. discursus solum prouenit ex eo, quod res non cognoscantur intuitiuo, proprio, & perfecto conceptu. Quare ego non dubitatem cum Caetano, Ferrariensi, & alijs Thomistis, ita benigne interpretari Doctorem Sanctum, ut cognitionem plurimum per modum vnius intelligat fieri non tantum per vnam simplicem qualitatem conceptus formalis & expressi: sed etiam per plures representantes obiecta cum ordine quodam inter se, & compositio aut diuisio fiat in nobis non per vnam simplicem qualitatem, ut plane supra monstrauius, sed per plures qualitates conceptuum, quae ratione ordinis, sub quo obiecta repraesentant, dicantur vnus conceptus quasi integer, & extrema propolitionis quasi per partes huius conceptus integre repraesententur.

Posterior pars nostrae sententiae est, posse quidem plura simul cognosci ab Angelo, imo etiam a nobis per modum plurimum, hoc est, per plures qualitates & conceptus, & sine ordine repraesentationis obiectorum inter se; non tamen ita perfecte, ac si singula per se cognoscerentur, aut plura illa per modum vnius sub ordine quodam, quam quidem opinionem primum mihi persuadeo, quia nullam inuenio rationem, quae efficaciter probet, id repugnare facultati, & potentiae Angelici, aut humani intellectus, ut cap. sequenti videbimus. Praeterea probatur praedicta opinio, quia sensus tam exterior quam interior cognosci simul plura per modum plurimum, non tantum quia per plures species, sed etiam quia sine ordine compositionis aut diuisionis inter se, & in visu quidem experimento patet, videri a nobis plura per modum plurimum, videmus enim plures homines, plura animalia, plures ite alias res in prospectu positas: nemo autem dixit, tam varias res visibiles per vnam simplicem qualitatem videri. Praeterea, res illas videri sine compositione & diuisione, nullas ignorat: quis enim vnquam dixit, visum componere aut diuidere? Demum res illas aliquando videri sine ordine etiam distantiae localis, qui, meo iudicio, parum referret, ut diceremus, plura illa videri per modum vnius, experimento quoque dicimus: quia saepe non aduertimus distantiam obiectorum inter se, sed res ipsas simpliciter apprehendimus, Aut si exemplum in visu non placet, adducamus sensum auditus, qui plures simul audit sonos repraesentatos sine vilo ordine inter se: tactum etiam, qui plures qualitates in eadem re simul percipit, nempe frigus, duriciem, aut mollietatem, in sensu quoque interiori idem manifeste patet, nam obiecta visus, auditus, & aliorum sensuum exteriorum simul percipimus sensu interiori, quatenus dicitur sensus communis in praesentia solum percipiens obiecta. Eodem quoque sensu interiori cogitamus, & memoramur plura obiecta diuersorum sensuum: & tamen sensus non componit, nec diuidit, ac proinde neque cum ordine necessario plura illa sentit. Cur ergo hoc quidem non tribuamus intellectui, qui multo perfectior facultas est?

Ceterum, ut dixi, quoties facultas aliqua tam intellectus Angelici, quam nostri, tam sensus exterioris, quam interioris plura simul cognoscit, non operatur circa singula, neque imperfecte ea cognoscit, ac singula per se intelligeret aut sentiret: imo vero intellectus talem modum operandi habet collatione eorum, quae cognoscit, ut vix plura sine ordine intelligat, ac proinde per modum vnius plura fere semper cognoscit: id quod facile quisque in seipso experiri potest. Hoc autem prouenit ex naturali illo modo, quo intellectus noster pro hoc statu collatione, & relate intelligit. Nihilominus non video aliquid obesse, quo minus posset aliqua simul per modum plurimum imperfecte intelligere: sed multo melius id fieri potest ab Angelo, qui intelligit res intuitiuas, ut aiunt, notitia, prout sunt in se ipsis: tamen si multo minus perfecte singula hoc modo intelligat, quam cum per modum vnius cognoscit. Hanc partem postea notrem nostrae sententiae secutus est Dominicus Scotus lib. 1. postremo. q. 1. & in hunc sensum interpretatur mentem, & opinionem S. Tho. de qua non oportet amplius contendere. Huic nostrae sententiae fauet etiam Gregorius, quem sequenti disp. allegabimus, quatenus affirmat, posse Angelum plura simul intelligere per plures species, & conceptus.

Augustin.
testimonium
pro nostra
sententia mi-
nus tamen
efficax.

Nonnulli nituntur probare hanc nostram sententiam ex August. 4. Genes. ad litteram. cap. 3. 2. in principio, ubi de Angelo ita scribit: *Sed secundum potentiam spirituales mentis Angelica cuncta, quæ voluerit, simul notitia facillima complectantur.* Hæc tamen verba probant quidem, plura ab Angelo cognosci, non tamen per modum vnius: aut per modum plurium. Posset tamen aliquis ex verbis sequentibus eiusdem Augustini colligere, ipsum hæc esse sententia, ut Angelus plura illa cognosceret per modum vnius, hoc est, cum ordine quodam inter se: inquit enim. *Nec ideo tamen sine ordine, quo & apparet connexio præcedentium, consequentiumque causarum: neque enim cognitio fieri potest, nisi cognoscenda præcedant.* Verum nec ex his verbis ea sententia colligi potest. Ibi enim non agit August. de ordine obiectorum inter se, quasi dicat, ea cognosci simul non posse nisi cum ordine quodam inter se: sed docet, res ab Angelo ita cognosci cum ordine causarum, ut primum videantur visione maturata in verbo, deinde cognitione vespertina in proprio genere & natura: cum enim res cognoscendæ præcedant cognitionem ex sententia August. eo ordine cognosci debent, quo ipsæ sunt: quare ibi non tractat August. de ordine obiectorum inter se, quæ ab Angelo simul cognoscuntur, sed de ordine cuiuscunque rei, secundum quod est in verbo, & in se ipsa, & de ordine cognitionis maturatæ, & vespertinæ, de quibus satis superque à nobis dictum est supra disp. 51.

CAPVT III.

Respondetur argumentis, quæ videntur oppositum probare.

IAM vero opus est, ut argumenta, quæ simpliciter probare videntur, non posse ab Angelo cognosci plura, nisi per modum vnius, dissoluantur. Ad primam, quod primo capite in tertio modo explicandi sententiam ibidem memoratam allatum est, dicimus, diuersam esse rationem inter figuram in quantitate, & speciem intelligibilem: quare licet idem corpus non possit pluribus figuris simul figurari: potest tamen idem intellectus pluribus speciebus simul informari: figura enim quantitatis est extremum & terminus illius: manifestum autem est, nullum corpus habere posse plures terminos suæ quantitatis, sed vno necessario terminari debere, ergo non poterit pluribus figuris simul figurari: species autem intelligibilis siue impressa, siue expressa non est figura quantitatis, sed est qualitas quædam, quæ ideo dicitur figura, quia est imago obiecti: quare cum non repugnet, idem subiectum diuersis qualitatibus simul informari, non repugnat, habere simul plures species. Et quidem nemo hæcenus negauit, in eodem intellectu, & sensu esse plures species intelligibiles, aut sensibiles impressas, quæ constituunt actum in actu primo, absque ullo ordine inter se: cur ergo negabimus, posse etiam esse multas species expressas, quæ sunt ipsemet actus intelligendi, aut sentiendi? Bene video, posse quidem esse plures species impressas simul, quam expressas in eadem facultate, quia maior est difficultas in ipsa facultate, ut operetur, quam ut recipiat, & conseruet species impressas, & ideo virtus eius ad operandum, & exprimendum species, minor est quam ad recipiendum eas, & simul retinendum: sed ideo argumentum desumptum ex spe-

ciebus impressis ad expressas, quia si repugnaret, habere plures species simul expressas sine ordine inter se, quia sunt veluti figuræ, & corpus non potest simul pluribus figuris figurari, eadem ratio non repugnaret, informari simul pluribus speciebus impressis, quæ etiam sunt veluti figuræ, & imagines obiectorum.

Ad secundum argumentum, quod ibidem allatum est de qualitatibus eiusdem generis, respondetur, in eo falsum assumi, nempe qualitates plures eiusdem generis non posse esse in eodem obiecto: constat enim posse esse plures qualitates eiusdem generis, quando contrarie non fuerint: nam nullus negat, in eadem facultate intelligere esse plures species intelligibiles impressas, per quas dicimus colligere intellectum in actu primo: quæ tamen sunt sub eodem genere. Hæc igitur ratio non repugnabit, esse plures species, quæ vocamus expressas, & in actu secundo: tamen alia ratione id fieri non posset.

Ad tertium, quod in eodem tertio modo opponendi allatum est, dico, vnum motum non posse terminari nisi ad vnum terminum, ex quo licet sequeretur, vnam intellectiōem, quæ est vna qualitas simplex non posse terminari, nisi ad vnum obiectum: non liceret inferre, non posse simul plura obiecta cognosci, per plures scilicet cognitiones: nos autem non contendimus, posse plura ut plura, cognosci per vnam simplicem cognitionem & qualitatem, sed per plures, quæ simul sunt in humano, & angelico intellectu, cuius oppositum ratio prædicta non probat.

Superest, ut explicemus duo testimonia Aristotelis, quæ pro communi fundamento adduci solent, ad probandum, plura non posse simul intelligi per modum plurium. Prius testimonium, quod ex 4. Topicorum desumptum est, & refertur sicut in his verbis, *Contingit scire plura, cogitare vnum, vnum: apud Aristotelem est hoc modo, Contingit scire plura, cogitare autem non quibus verbis significat solum vnum posse cogitari, cum tamen sciri possint multa, sed denotat Arist. non ita contingere cogitare plura, sicut contingit scire vnum, scire contingit adeo varia & diuersa, ut ea simul cogitare nullus homo possit: ex hoc tamen non fit, ut non possit quis plura, quam vnum cogitare, ut nonnulli contendunt. Posterius testimonium, ex 4. Metaphysic. si recte consideremus Aristotelis, institutum in eo capite, nihil habet momenti, nihil enim solum contendit Aristoteles probare, quodcunque nomen, quo vitur, vnum tantum significare, ut inter homines disputatio & comitatus esse possit, quare inquit, cum assumuntur omnia, quæ ex se multa, & varia significant, ipso via applicari ad significandam rem aliquam determinatam, alioquin omnis de medio tolleretur inter hominis disputatio. Rationem vero subdit Arist. his verbis, *Nihil enim intelligere contingit, nisi vnum intelligentes: quibus verbis contendebat Ciceronius probare, non posse intelligi plura per modum plurium, sensus tamen Aristotelis est, si nomina non significant inter homines vnum quid determinate, cum inuicem loquuntur, omnis comitatus & omnis disputatio de medio tollitur, quia non possunt se ipsos inuicem intelligere, qui non videntur nominibus vnum quid determinate significatur, nam si non intelligant quid vnum, de cæteris, nam si non intelligant quid vnum, de quo est disputatio, nihil disputations intelligunt.**

19
Corpus ne-
quit duplici-
ter terminari
figura.